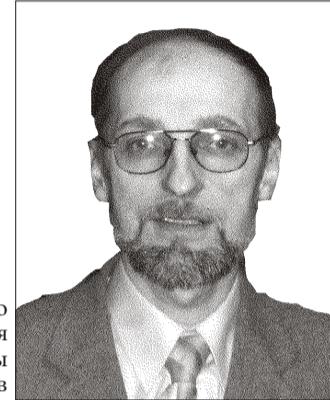

Спецвыпуск! НАШ Магілёў

Лепшы Горад на Зямлі!

Незалежнае грамадска - палітычнае
выданьне Горада

28 студзеня 2007 года спаўняеца 430 год з моманту атрымання Магілёвам Магдэбургскага права. Сучасная гарадская ўлада не плануе праводзіць аніякіх святочных мерапрыемстваў, прымеркаваных да гэтай даты. З гэтай нагоды было вырашана ўзяць інтар'ю ў дэпутата гарадскога Савета дэпутатаў, кандыдата гістарычных навук, дацэнта Аляксандра Агеева.

Гутарку праводзіў Вітолій Няўрыда.

**Што такое магдэбургскае права?
І адкуль яно да нас прыйшло?**

Магдэбургскае права - гэта сістэма мясцовага самакіравання ў сярэднявечнай Еўропе. Магдэбургскае права - ўмоўная назва. На самай справе, адзінага стандартнага кодэкса самакіравання не было ні ў Магдэбургу, ні ў Польшчы, ні ў нас, у Вялікім Княстве Літоўскім. Магдэбургскае права - гэта прынцыпы, адпаведна якім адбывалася кіраванне горадам. А назва "Магдэбургскае" пайшла ад назвы нямецкага горада Магдэбург і ўслед за яўрэйскай канализацый беларускіх горадоў прыйшла да нас з Нямеччыны. Кожны горад меў свае Магдэбургскае права.

**Як атрымлівалі гарады
Магдэбургскае права?**

Магдэбургскае права гарады атрымлівалі рознымі шляхамі: некаторыя гарады выгандлівалі яго, можа хабар давалі, чым-небудзь вызначаліся, як, напрыклад, Магілёў, які пасля паўстання 1661 года быў ураўнаваны ў правах з Вільні, ці атрымлівалі яго ў якасці заслугі. У адных гарадах прывілеі ў было вельмі шмат, у другіх меней. Таму часам ідуць спрэчкі, пра тое, што такое малое Магдэбургскае права і што такое поўнае Магдэбургскае права. Што гэта такое? Гэта, як я кажу па-просту: заплаціў падаткі - і спі спакойна! Горад плаціў наперад гадавыя падаткі, пасля чаго ён атрымліваў права на кіраванне ўнутры горада, мог вырашыць самастойную розныя пытанні. Адміністрацыя (гэта войт у замку) ў большасці выпадкаў толькі адсочвала выкананне заканадаўства. А ўсё астатніе мяшчане рабілі самастойна. У 16-17 стагоддзях ішлі няспынныя войны з усходнім суседам, і шмат якіх ўсходніх беларускіх гарады мелі прывілеі за кошт таго, што былі павінны ўтрымліваць крэпасці на мяжы з Расіяй. Праз тое, што тут заўсёды праходзіла лінія фронту, для гарадоў быў адпаведная льготы. Было менш падаткаў, але трэба было ўтрымліваць замак, рамантаваць яго, вызначалася, хто якую сцяну будзе прыводзіць у парадак, хто насе варту, хто рамантую дарогі, якія падыходзяць да горада.

Якая была судовая сістэма ў часы Магдэбургскага права?

На адміністрацыйным ўзроўні ўсе пытанні горад вырашай сам, а вось суд узначальваў войт. Былі таксама лаўнікі - гэта гарадскі суддзі, якія абраўліся народам і разам з войтам вялі судовы практэс. Войт прымаў канчатковое

рашэнне і выносіў прысуд. Адсюль і суд атрымаў назоў - войтаўска - лаўнікы.

У чым адрозненне мясцовага самакіравання часоў Магдэбургскага права ад мясцовага самакіравання царскай Расіі, БССР, сувэрэнай Беларусі?

Калі ўсё гэта парашаць з савецкай сістэмай, ці расійскай, то такіх вольнасці горад не меў больш ніколі. Гэтага не было ў Расіі, у склад якой Магілёў быў включаны ў 1772 годзе, дзе віцэ-губернатар непасрэдна кіраваў горадам, і схема кіравання была жорсткай. Крышку пазней, у 1864 годзе, была праведзена рэформа, якая ўвяла выбарнасць і гарадскія думы, але, зноў жа, правоў у гараджан было менш, чым пры ВКЛ і Рэчы Паспалітай. У Савецкім Саюзе камуністычнае партыя вырашала ўсе пытанні. Спачатку было біюро райкама, затым гаркана і аўкана, а ўжо потым

- Саветы. У сённяшні час Саветы таксама даслатьков афармальны орган, які візуе, юрыдычна падмакоўвае рашэнні, якія прымаюцца выканкамам. Пра гэта казаў Прэзідэнт у сваім пасланні да парламента:

"...многія Саветы ляглі пад выканкамы". Так яно і ёсць. Зараз ствараецца каардынацыйны орган пры Савецце Рэспублікі, які будзе каардынаваць працу Саветаў, нейкім чынам перадаваць думкі парламенту, свайго роду камітэт паміж адпаведнымі ведомствамі.

**Ці існуе
вертыкаль
Саветаў?**

Няма вертыкалю Саветаў. Людзі незаўжды гэта сабе ўяўляюць. Яны

думаюць, што сельскія Саветы падпарадкоўваюцца цэнтральным, раённым, гарадскім, гарадскім - абласным. Фармальная гэта гняма, але блюджэт кансалідаваны - значыць, залежнасць ёсць. Кансалідаваны, значыць, адзіны, які размяркоўваеца адпаведна з патрэбамі, якія ёсць.

**Ходзяць чуткі пра адбудову
нашай ратуши. У якім стане
знаходзіцца гэтае пытанне?**

Працяг
на другай
сторонцы!

СТО ЗРУЙНАВАНЫХ АРХІТЭКТУРНЫХ ПОМНІКАЎ МАГІЛЁВА

Тэхнічная дакументацыя для адбудовы Ратушы ўжо выкананая. І калі не зачягнуць будаўнікі ды не перашкодзіць нафта-газавая крыза, можна будзе сказаць, што Але́сь Амымліўскі, але́ў лепшы бок.

Звязніце ўвагу ў на тое, што на думку рэдактара "Сонейка..." (1998 году думкі), пералом да лепшага павінен адбыцца менавіта ў 2007 годзе.

Паводле газетак "Terra Incognita", "І загляненіе сонейка і ў нашае вакенца"

Супольны праект Магілёўскага Згуртавання моладзі "Патрыёты Бацькаўчычны. Рух у Эўропу" (1998 г.) зь вядомымі магілёўскімі гісторыкамі, географамі, этнографамі.

"25 траўня 2017 году на плошцы перад адбудаванем старой-навой Ратушай сабралася багатая народу. Прыўзняты настрой месецічай пераконваў, што сяняня адбудзецца напашта надзвычайнай.

Цягам апошніх дзесяці год Магілёў зазнаваў вылікую перабудову, кожан дзень у архітэктуры места зьяўлялася нешта новае ѹ гэта новае натуральным чынам прымалася месцычамі як сваё, роднае, звычлее. Чын перабудовы быў сутучны з чынам перайменаванняня, змененіем у адміністрацыйным падзеле места. Вуліца Першамайская змінела свой ранейшы назоў Сянін пляцам. Савецкая плошча стала

Ратушай. Места йзноў дзялілася на пасады ды й сотні.

...У прызначаны час да ўсхваліванага на тоўшчу народу выйшаў Войт, гэтак сама ўсхвалівана абвясціці, што праца па адбудове гістарычнае часткі Магілёву скончаная. Кожан з прысутных успрыніў гэту навіну по-собску, адзінае, што яднала ўсіх, было тое, што іх Маленькая Айчына з непрыкметнага места ператварылася ў мэста, якое мае сваё мінулае...", - гэтаўкі ў 1998 годзе пабачыў будучыню нашага Места рэдактар маладзёжеве газеткі "І загляненіе сонейка і ў нашае вакенца" Але́сь Асіпкоў.

Чытайце на звароце!

ЧАС і СІМВАЛ САМАКІРАВАННЯ

(3 найноўшай гісторыі)

Маладыя ўдзельнікі падзеі часоў канца Савецкага Саюза і пачатку Беларускай незалежнасці зараз адзначаюць свае трыццатігоддзі. Мне ж у той час было трыццаць, і воляў лёсу я апінуўся ў віры пераходу ад учора да сёння. Першы сапраўдны выборы Народных дэпутатаў СССР, БССР, мясцовых Саветаў. Новы час. Сапраўдныя выборы. Людзі атрымалі магчымасць гаварыць, спрачацца, не баючыся пакарання. Гэта было! На мандаты 150 дэпутатаў магілёўскага Гарсавета было некалькі тысяч прэтэндэнтаў. У вельмі гарачай кампаніі быў сфарміраваны першы сапраўдны прадстаўнічы Савет магілёўцаў. Першы, пасля таго, як калісці дзеянічала ў Магілёве Магдэбургскае права. І менавіта гэты Савет, абрани ў 1990 годзе, у адной з першых сваіх пастаноў зашвердзіў дэкларацыю пра ўладу ў горадзе Магілёве. А выканкам прыняў рашэнне пра адраджэнне Ратушы.

Новая ўлада вяртала сімвал. Яго не трэба было выдумляць, ён быў у памяці гараджан, у дакументах музеяў і архіваў, знішчаны і ўзварваны сімвал волі і самакіравання. Ён адлюстроўваў і адлюстроўвае і ў наш час адносіны ўлады да гісторыі і традыцыі на Магілёўшчыне. У той час на пустэчы, дзе заставаліся толькі муры магілёўскай Ратушы, пачалося яе адраджэнне, было асвечана месца святарамі розных канфесій, быў закладзены новы мур. Было спадзяванне, што ўсё надоўга. У той час над домам Саветаў лунаў белчырвона-белы сцяг.

Затым сцяг быў зменены, пачалося будаванне рынкавага сацыялізму, катлаван, дзе коліс адродзіцца магілёўская Ратуша, зноў зарос хмызняком. Адсутнічае самакіраванне. Дванаццаць год як не дзеянічае дэкларацыя пра ўладу ў Магілёве. Вертыкальную ўладу характарызуе паказныя, вертыкальныя сімвалы. А сімвал горада - гэта яма на Архірэйскім вале і хмызняк. Гэта яма адначасова і сімвал сэнняшняга самакіравання і грамадскіх славод.

Але наперадзе час, калі пустазелле будзе знішчана, а на месцы ямы паўстане сапраўдны сімвал. Нятрэба выдумляць штучныя сімвалы, трэба карыстаць традыцыі, в опыт стагоддзяў, у нашым выпадку прапісаны ў Магдэбурскім праве, дадзеным магілёўцам. Трэба выкарыстоўваць вопыт, рабіць правильныя высновы.

Дакладна, што сімвал адпавядае часу, і надварот. А д будзецца змены, зменіцца і сімвал. Аб можа так стацца, калі не адбудуем Ратушу, што сённяшнія трыццатігоддзівія лідэры будуць пісаць праз шмат год пра гэта ж з верай, што замест ямы паўстане ў нашым горадзе сімвал волі і самакіравання, і што ён павінен і будзе адлюстроўваць сапраўдныя змены да здзаровага сэнсу і добрых Магдэбурскіх традыцый у гарадскім кіраванні.

На барацьбу з пустазеллем! За змены да лепшага!

Віталій Васількоў
Дэпутат Магілёўскага гарадскога і
Магілёўскага абластнога Саветаў
1990-1995 г.г.

Наш Город - самый прекрасный Европейский Город

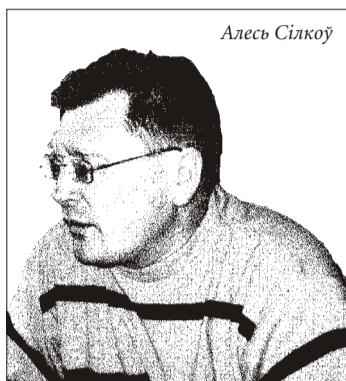
День Магдебургского права для каждого города считается грандиозным праздником, а у нас на это никто никогда не обращал внимания. Когда 8 лет назад я стал членом организации «Грамадзянскі Форум», то впервые мы подняли вопрос о Магдебургском праве.

Тогда мы разослали письма всем депутатам магилёвского городского Совета депутатов с поздравлениями с днём получения городом Магдебургского права и с пожеланием, чтобы наш Могилёвский городской Совет стал достойным нашего славного города. В следующем 1999 году мы провели нашу первую конференцию, в которой приняли участие представители трёх стран, а два года назад прошла конференция с участием уже шести стран. На конференциях обсуждались вопросы местного самоуправления. По итогам конференций были выпущены книги, которые были разосланы нашим депутатам горсовета.

В этом году исполняется 430 лет со дня получения городом Магдебургского права, но мы этого не замечаем. Могилевчане не много знают об этой дате. Мы планируем в этом году выпустить очередные буклеты и разослать их вновь избранным депутатам.

Мы являемся патриотами нашего славного города и я желаю, чтобы это событие стало ещё более знаменательным. По моему мнению, день 28 января должен стать праздником и днём нашего города. Так как этот день имеет за собой большую историю. Получить Магдебургское право было очень сложно. Это было не каждому дано. Магдебургское право закрепляло переход от простого местечка к городу. Символом местного самоуправления была ратуша.

Освобождение города Могилёва от немецко-фашистских захватчиков - тоже большое событие в жизни нашего города, но день Магдебургского права даёт нам преемственность поколений. Мы должны помнить свою историю. Когда я читаю исторические документы, то вижу, каким демократическим был город Могилёв,

Алесь Сілкоў

как тогда горожане выбирали своих представителей... Наш город имеет такие славные исторические традиции, которые непременно нужно возрождать. Я считаю, что о Магдебургском праве нужно проводить открытые уроки для наших школьников. Чтобы каждый школьник знал историю своего родного города. Те, кто не помнит свою историю, не имеет будущего. Вот это нужно помнить. Наш город - самый прекрасный Европейский город, и этого никогда нельзя забывать. Когда-то мы были частью Европейской культуры. Мы должны быть солидарны с властью в вопросе о возвращении ратуши на её историческое место. Если будут проходить субботники по этому поводу, то думаю, что любой из нас, демократически настроенных людей, придет на этот субботник, чтобы сделать свой вклад в возвращение нашей ратуши на её историческое место.

Лидер Могилёвских демократических сил
Алесь Сілков

Ліпенскай раніцою 1957 году быў зынішчаны найпрыгажэйшы помнік магілёскага дойлідства гарадзкая Ратуша. Мінула больш за 40 год, гэтыя сорак год ніяк не прыўзьнялі заслону таямнічасці зынішчэння. Дзеля чаго зынішчалі, дзеяя якіх мэтай? У адпаведнасці з пастановай Савету Міністраў БССР ад 18 траўня 1953 году Ратушы быў нададзены статус архітэктурнага помніка. У 1957 годзе на месцы Ратуши быў усталяваны атракцыён «Колесо обозрения». Яшчэ праз колькі часу зынішчалі забава ў крыху ў баку падўсталі Савецкая плошча, натуральна, з жанчынай, якая некуды імкнецца і власбяле сабой «Родину-мать».

«... У год 1576 Стэфан Баторы, сяміградзкі князь быў абраны на Польскае каралеўства ѹ каранаваны. Пасля гэтае каранацій быў высланы да яго ад места Магілёву паслы-месціцы для атрымання ѹ прысуджэння згодна з парадкам майдэбургскага права, які, як ласкавы бацька, іх прыйняўшы, правам утытулаваў, і атрымалі, абы чым прасілі, потым, у годзе 1577, пачаў Магілёў судзьдзіць майдэбургскім правам, якое мы і цяперача ўжывайма...» з хронікі Магілёўскай.

Цягам 100 год у Магілёве будавалі Ратушы выключна драўляныя, якія зынішчаліся ѹ часе шматлікіх пажараў. Таму ѹ 1668 годзе гарадзкі магістрат вырашыў узвесыці Ратушу з цэглы,

каб была яна «Вечнай». Плян будынку Вялікія майстры зрабілі з улікам пажаданьняў магістрату.

У кроніках захаваліся съведчаныні аб тагачасным будаўніцтве нашае Ратуши. Яе сапраўды будавалі сумленна. Майстры самі прыымалі цаглу, прастукваючы кожную. Уласнарчу, яны ж замешвалі змацьняючы раствор у вапну, якая вытрымлівалася ѹ ямінах толькі ім вядомы час, дабаўлялі жаўток яек, малако, гліну, пясок у суднісінах зноў жа вядомых толькі ім. На будаўніцтва пайшло 42,8 тысячы штук цаглін, 616 бочак вапны, 800 вазоў пяску.

Нутраное аздабленьне ѹ разъмяшчэніне пакояў Ратуши стварала ўражаньне велічы ѹ павагі да ўлады. На першым паверсе быў вялікай съявіліца, у якой вяршы судвой. Гэтак сама тутика ж знаходзілася съявіліца, дзе захоўваліся дакументы магістрату. На другім паверсе судовая съявіліца, у якой наладжвалі разбор спраў бургамістар ды ратнікі, залі для збору сябраў магістрату ды некалькі падобных памяшканьняў. Пад Ратушай знаходзілася вязніца, казні склады.

Тутэйшы мастак Апанас Пігарэвіч напісаў абрэз Святой Багародзіцы, гэтая ікона знаходзілася ѹ аднае з залі Ратуши. Зонку будынку Ратуши сапраўды «радаваў вока ды съявіліду душу» сілуэтам архітэктурных ліній, сваеаслабіўшым калярытам палымянасці даху, чысьцінё ды съявітасцю. Ратуша мела два ганкі, пад якімі быў усталяваны пазалочаныя ветракі. І канешне ж Вежа, вышынёю ѹ 38 метраў. Чалавек, які узджаў у места праз Алейную браму, з боку Дняпра, міжволі любаваўся гэтым цудоўным будынкам з

ЧТО СТАНЕТ СИМВОЛОМ ГОРОДА?

Сам будынак ратуши быў двухпавярховы з вялікай вежай. Унутры ратуши адбываліся сходы, змяшчаліся архіў, суд, магістрат і візініца.

Пасля адбудовы плануецца зрабіць музей і залу для ўрачыстых прыёмаў.

Стары сімвал, празваны магілёўцамі «Аксанай бягучай з лаўсану» так і не прыжыўся ў якасці сімвалу горада. Што магло бы выступаць сімвалам сучаснага Магілёва? Калі не ратуша, то што?

Я згодны з вамі, бо, калі пытаеш ў астатніх: «Калі не ратуша, то што?» - адбываецца нейкая разгубленасць. Нібыто тое, ці тое. Але такога яскравага сімвала няма. Сёняня, калі прыядзідзяць гості, і ў іх запытваеш, ці ёсць твар горада, - яны гаворяць, што нібыта так, але чагосяці не хапае. Сімвал павінен быць архітэктурным. Ратуша як лагатып выглядае вельмі добра, і для дызайнераў гэта гатовы матэрыял. Сімвал будзе вельмі пазнавальны. Лепшага помніка грамадзянскай архітэктуры ў Магілёве за увесі час існавання горада не было. Былі канфесійныя помнікі, але гэта не тое. Магілёўская ратуша лічылася ѹ архітэктурным плане адной з самых прыгожых у Беларусі. «Аксана бягучая з лаўсану» ўсё ж не прыжыўлася. У народзе адбываецца нейкае адчужэнне той эпохі. Не благі ў чыста мастакім плане помнік астролагу, што калія кінатэатра «Радзіма», але вельмі шмат спрэчак вядзеца наконт таго месца, дзе ён стаіць. Ці дапасуеца ён

да сталінскай архітэктуры, якая месціца навокал. На маю думку, гэта адно з удалых рацэнняў, але на сімвал горада ён не цягне. Ратуша - ідэальны сімвал для Магілёва. Гэта вельмі важна і ѹ эканамічным плане, не толькі ѹ ідэалагічным і гістарычным. Гэта дапаможа турызму. Любая экспурсія альбо будзе пачынацца тут, альбо будзе сканчвачца. Гэты сімвал будзе бачны. Калі ўзімкі ратуша, то цяперашні змрочны, маркотны пейзаж цэнтра зменіцца. Ён зайграе па-іншаму.

Якой была ратуша і якой яна будзе?

Ратуша мяняла сваё аблічча. Спачатку яна была баракальнай, потым яна перараблялася на класічны манер. З цягам часу адбываліся змены. Варыянт, які прapanаваны - не цалкам адпавядае яе выглядзу канца 19 стагоддзя. Ратуша будзе крышку менш, чым была і больш набліжана да баракальнага выгляду, па меншай меры тое, што мы ведаєм пра яе баракальны выгляд. Праект дастаткова навуковы і базуецца на даследаваннях Алена Трусаўа, цяперашняга старшыні таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны. Безумоўна, гэта будзе новая ратуша. Зараз у Еўропе гэта наўмаліная і распаўсюджаная тэндэнцыя, калі выкарыстоўваюцца сучасныя будаўнічыя матэрыялы, надаеца больш сучасны выгляд. Таму ад фотадымкаў ратуша будзе адрознівацца. Яна будзе крышку ніжэй: не 39 метраў, як мы казалі раней, а 32-33 метры.

Што ёсць што?

Магдэбургскія права -

феадальнае гарадскія права, якое ўзнікла ѹ трынаццатым стагоддзі ѹ горадзе Магдэбургу і дзеянічала ѹ гарадах Усходняй Германіі, Цэнтральнай і Усходняй Еўропы. Вызначала становішча мяшчан і пашыралася толькі на паўнапраўных жыхароў горада, члену гарадской ашчыны. Давала гарадам судовы імунітэт, самакіраванне, падатковыя ільготы, права валодання зямлём, ільготы ѹ рамёснай і гандлёвой дзеянасці гараджан, вызываючы ад воінскай павіннасці. У гарадах з Магдэбургскім правам утвараліся выбарныя органы самакіравання і гарадскага суда (магістрат), устанаўліваючы гарадскія рады і яе функцыі, асноўныя нормы цывільнага і крымінальнага права для гараджан, нормы судаводства, падаткаабкладання, гандлёвой дзеянасці, дзеянасці рамесных цехаў і купецкіх аўяднанняў.

У Вялікім Княстве Літоўскім прывілеі на Магдэбургскія права дзяржаным гарадам давалі Вялікія князі, а прыватнаўласніцкім уладальнікам гарадоў.

Магістрат -

Выбарны судовы і адміністрацыйны орган гарадскага самакіравання ѹ гарадах, якія мелі права на самакіраванне. У ВКЛ уводзіўся ѹ к. 14-15 ст. Магістрат складаўся з гарадской рады і лавы. Рада займалася спраўамі гарадскага кіравання і суда па маёмасных і цывільніх спраўах мяшчан. Лава выконвала функцыі суда па крымінальных спраўах гараджан.

Галоўным органам самакіравання была гарадская рада, якая складалася з бурмістраў і рады.

У склад Магістрата ўваходзілі войт, бурміstry, радцы, лаўнікі і гарадскі пісар, якія ўсе засядалі разам. Цвёрда вызначанай колькасці члену рады не было, звычайна яна набліжалася да 12 (гэта лічба лічылася класічным узорам: па колькасці апосталаў, за выключэннем Іуды).

Працяг, пачатак на першай стронцы

Ходзяць чуткі пра адбудову нашай ратуши. У якім стане знаходзіцца гэтае пытанне?

Ужо год назад быў вылучаны пэўныя сродкі на вырашэнне гэтага пытання, але яны пайшлі на праект, які каштавае вельмі шмат. Выдаткаваныя сродкі быўлі націалкам выкарыстаныя. У гэтым годзе таксама прадугледжаныя фінансавыя выдаткі, але ж вы самі ведаце, што з сёняшнім нафта - газавай сітуацыяй многія праекты могуць быць скасаваны.

Як рэагуе грамадства горада Магілёва на адбудову ратуши?

Збіраліся подпісы, дзеяя таго, каб начацася адбудова ратуши. Яна ў гэтым годзе запланаўвалася. Усе разумеюць, што гэта трэба. Німа прынцыповых рознагалосся ў, як 15 год таму. Людзі пазнаму разумеюць прыярытаты: для кагосяці яна на першым месцы, для кагосяці - на другім. Для магілёўскай грамадскасці (у тым ліку для моладзі) - на першым. У мэра, можа, не на першым месцы, бо, можа, дзірка ў бюджэце ёсць, дзе сродкі больш патрэбныя. Мінскі прыклад адбудовы ратуши падштурхнуў таксама да гэтага рашэння.

Што змяшчалася ѹ будынку ратуши і што будзе?

Для міліцыі:
Издана в соответствии
с действующим законодательством РБ!

Выдавец Андрэй Воўкаў. Надрукавана на ксераксе г. Шклоў, вул. Савецкая, 14/24. Наклад: 299 ас.
Тыражаваныне і распаўсюд усімі зацікаўленымі асобамі дазваліяеца і вітаеца. Распаўсюд бясплатны. Кантакт: gazetanm@yandex.ru